

Vznemirljivo proučevanje prepleta jezikov, zgodovine, identitete

Dr. Marc L. Greenberg ureja Enciklopedijo slovanskih jezikov in jezikoslovja, ki bo najcelovitejša zbirka podatkov o slovanski jezikovni družini.

📷 Odprta galerija
dke-bombetke-s-smetano-in-mi-ze-imam...

Dragica Bošnjak

18.11.2023 ob 05:00

POSLUŠAJTE

Čas branja: 17:56 min.

DELITE

Slovenščina je bila za Američana dr. **Marca L. Greenberga**, profesorja na Univerzi v Kansasu, slovenskega ambasadorja znanosti, dopisnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter urednika prestižne Enciklopedije slovanskih jezikov in lingvistike pri založbi Brill na Nizozemskem, v njegovih študentskih letih četrti slovanski jezik; po ruščini, češčini in hrvaščini. Danes je seznan jezikov, ki jih obvlada, precej daljši, obsežno pa je tudi število njegovih znanstvenih publikacij, ki so dragocen vir za proučevanje slovenistike po vsem svetu in za razumevanje njenega pomena tudi v širši javnosti.

Slovenščino je usvojil, pripoveduje, ko je na češki Karlovi univerzi v Pragi spoznal Marto, bodočo ženo. Nekaj časa sta imela češčino kot edini skupni jezik. Sčasoma pa sta »posvojila« jezik drug drugega.

»Marta odlično govori in piše angleško, pozna tudi veliko nians, ki jih celo naravni govorniki ne poznajo, ker je imela stik z različnimi skupnostmi, tako v Kaliforniji, kjer sem odraščal, kot v Kansasu, kamor sva se preselila, ko sem leta 1990 dobil profesorsko mesto na Univerzi v Kansasu. Marta me je prizadevno učila knjižne slovenščine, že leta 1985 pa sem ob obisku Slovenije začel poblíž spoznavati jarško-domžalsko narečje. Ko sem leta 1988 začel raziskave za doktorsko disertacijo, sem delal na terenu v Prekmurju in nekaj časa s pomočjo domačinov, še posebno ob odličnih učiteljih in naravnih govornic, kot sta bila pokojna Tončka Lovenjak na Cankovi in še živeči Štefan Skledar v Turnišču, razvil osnovne sporazumevalne spretnosti tudi v prekmurščini.

Najnovejše | Najbolj brano

- 15:00 SUROVINE / Sod nafte cenejši kot na začetku leta
- 15:00 ANALIZA / Inflacijski pritiski se umirjajo
- 14:58 KONGRES NSI / Tonin: V Sloveniji spremljamo politični kaos, realnost pa je kruta
- 14:24 DRAVSKE ELEKTRARNE / Porušil se je del prelivnega zidu med kanalom MHE Ceršak in strugo Mure
- 13:04 STARSHIP / Spektakularna izstrelitev, nato pa znova eksplozija
- 12:57 RELI / Valičan kot doma na razmočenih cestah

[Več...](#)

Top novice

V vseh filmih, ki sem jih delal, sem iskal človeka v njih

Ljubljana potrebuje tisoč najemnih stanovanj na leto

Slovenija ne more ostati evropska oaza monokulturnosti

Malovrh na lastno pest spraševal OZN o statusu Zbogarja

Mnenja

Peter Rak
Ideološke polemike vedno vodijo v pat pozicijo

Luka Lisjak Gabričič

Zgodovinsko jezikoslovje in geolingvistika

Dr. Marc L. Greenberg FOTO: osebni arhiv

Sogovornik je med študijem ruščine na Univerzi Kalifornije v Los Angelesu (UCLA) spoznal profesorje na Oddelku za slavistiko, ki je takrat veljal za najmočnejšega v ZDA za slovansko jezikoslovje in filologijo.

»Posebno srečo sem imel, ko je bil leta 1986 gostujoči profesor na UCLA srbski in jugoslovanski jezikoslovec akademik Pavle Ivič. Navdušil me je za narečjeslovje in naglasoslovje ter mi predlagal pripravo seminarske naloge o naglasu v slovenskih narečjih. Omenjena raziskava je pozneje po zaslugi takratnega urednika Slavistične revije akademika Jožeta Toporišiča postala moja prva znanstvena objava. Profesor Ivič me je tudi opozoril na dela velikega prekmurskega jezikoslovca Avgusta Pavla iz vasi Cankova, zato sem se odločil, da svojo doktorsko disertacijo posvetim opisovanju notranje raznovrstnosti prekmurskega narečja. S podporo Fulbrightove štipendije med letoma 1988 in 1989 sem opravljal terenske raziskave

na omenjenem območju. To je bil sicer zelo ambiciozen projekt za začetnika in tujca, kot sem bil takrat jaz, a je bila dragocena izkušnja. V Prekmurju sem spoznal čudovite, prijazne ljudi, od župnikov, kjer so mi v svetlem spominu ostali Ivan Camplin, Lojze Kozar in drugi Prekmurci, ki so me seznanili s starejšimi govorci posameznih govorov. Mnogi so mi nesebično namenili svoj čas, velikodušno ponujali domačo hrano in vsak na svoj način pomagali razumeti strukturo njihovega govora. Ko se ozrem na to obdobje, se zavedam, koliko so me naučili o tem, kako na splošno deluje jezik ter kako se zgodovina in identiteta prepletata.«

Veliko pozneje, v obdobju covid-19, se je sogovornik vrnil k prekmurski tematiki in dokončal svoj komentirani angleški prevod prekmurske slovnice Avgusta Pavla, ki je bila leta 1942 napisana v madžarskem jeziku. Pri pripravi prevoda ga je, kot poudarja, pomembno podpiral mariborski profesor in akademik Marko Jesenšek. Povezal ga je s hčerjo pokojnega Avgusta Pavla, Judit Pavel, ki je dovolila objavo prevoda. Prevedena izdaja je izšla leta 2020 v prestižni seriji Studies in Slavic and General Linguistic pri založbi Brill.

Zanimivi paradoksi Danila Türka

Peter Žerjavič
Čakanje na dan pozneje

Mojca Pišek
Kako se upreti ZDA, preživeti in se celo smejati

[Več...](#)

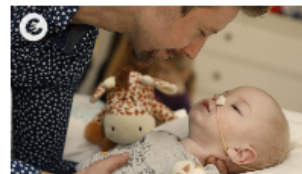
Ne spreglejte

Pogosto plačujete s kartico? Potem morate prebrati tole!

S praktičnimi znanji do poslovnega uspeha

Pomagajte malim borcem in njihovim družinam

Veliko pozneje, v obdobju covid-19, se je sogovornik vrnil k prekmurski tematiki in dokončal svoj komentirani angleški prevod prekmurske slovnice Avgusta Pavla, ki je bila leta 1942 napisana v madžarskem jeziku. Pri pripravi prevoda ga je, kot poudarja, pomembno podpiral mariborski profesor in akademik Marko Jesenšek. Povezal ga je s hčerjo pokojnega Avgusta Pavla, Judit Pavel, ki je dovolila objavo prevoda. Prevedena izdaja je izšla leta 2020 v prestižni seriji Studies in Slavic and General Linguistic pri založbi Brill.

Dober pa je bil tudi občutek, dodaja, ko so ga obvestili, da je bil prav ta njegov prevod znamenite Pavlove prekmurske slovnice izbran za predstavitev med slovenskimi knjigami na letošnjem knjižnem sejmu v Frankfurtu.

Dobro zastopani slovenski avtorji

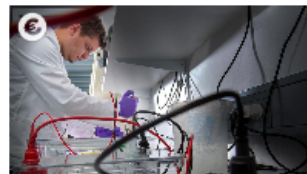
Letos oktobra je dr. Marc L. Greenberg v okviru Mednarodnega dneva slovarjev na simpoziju Zveze društev Slavističnega društva Slovenije in Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU predaval o nastajanju Enciklopedije slovanskih jezikov in jezikoslovja. Povedal je, da so v njej zelo dobro zastopani slovenski avtorji. So namreč na šestem mestu glede na njihovo absolutno število (18) za avtorji iz Rusije, ZDA, Nemčije, Poljske ter Češke, glede na velikost slovenske populacije pa so slovenski avtorji najštevilnejši.

Nagrada za delo – delo sólo

Dolgoletno znanstvenoraziskovalno, uredniško delo, prevajanje in številne druge aktivnosti dr. Greenberga, vse osredotočene na proučevanje slovenskega jezika, je tudi že desetletja povezano s sodelavci na SAZU, slovenskih in tujih univerzah in na drugih institucijah oziroma področjih. Tako so bile za različna okolja dobrodošle njegove pomembne publikacije, med drugim knjigi *Zgodovinsko glasoslovje slovenskega jezika*, ki je prva knjiga, posvečena tej tematiki v tujem jeziku, angleščini, ter *Kratka slovnica knjižne slovenščine*, prav tako napisana v angleščini, pri čemer je upoštevana dejanska raba v različnih besedilnih zvrsteh, od reklamnih letakov do beletristike. Bil je tudi soustanovitelj dveh slovenskih jezikoslovnih revij. Prva je bila *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies*, ki sta jo na pobudo akademika **Marka Snoja** začela urejati pri ZRC SAZU v devetdesetih letih. Pri tem je bilo zanimivo, se spominja, da sta v tistem času revijo urejala še v računalniškem okolju DOS s pomočjo »genialnega programa« EVA, ki ga je razvil računalničar in jezikoslovec **Primož Jakopin**.

Pomagajte malim borcem in njihovim družinam

Slovensko podjetje, ki se povezuje z globalnimi korporacijami

»Revija poskuša spodbujati mednarodno znanstveno razpravo o slovenskem jeziku, upošteva širok diapazon teoretičnih smernic. Druga revija je mariborska *Slavia Centralis*, ki zajema teme o slovanskih jezikih in literaturah osrednje Evrope s poudarkom na slovenščini in slovenski književnosti v povezavi z drugimi slovanskimi in neslovanskimi jeziki in književnostmi. Ta je bila ustanovljena na pobudo akademika Marka Jesenška, skupaj s skupino kolegov iz Budimpešte, Prage in Bielsko-Białe. Obe reviji sta postali prestižni in mednarodno prepoznavni ter še naprej spodbujata strokovno sodelovanje med slovenskimi in tujimi znanstveniki. Ko sem bil deležen še nagrade ambasador RS v znanosti, pa je bila to zame velika čast in popolno presenečenje, saj sem menil, da je nagrada za moje delo – delo samo in da imam redke privilegij, da se lahko ukvarjam s tem, kar me resnično zanima.«

Približno dva milijona besed

»Ko sem se približal srednji in pozni fazi svoje kariere, sem začel razmišljati o tem, kako naj zaokrožim svoje delo in ustvarim prispevek, ki me bo preživel. Leta 2015 sem od kolegov iz Amsterdama dobil ponudbo, da prevzamem vlogo urednika *Enciklopedije slovanskih jezikov in jezikoslovja – Encyclopedia of Slavic Languages and Linguistics* pri založbi Brill. Načrtovana je bila kot del serije velikih enciklopedij, posvečenih jezikom in jezikovnim družinam. Takrat sta nastajala projekta hebrejske in starogrške enciklopedije, njuna vzorca pa sta me navdihnili, da sem si zamislil, kako bi nekaj podobnega in tako kakovostnega razvil za slovansko jezikovno družino. Poleg tega založba Brill, ustanovljena v Leidenu leta 1683, velja za svetovnega voditelja med založniki znanstvenih del o jezikih in njihovih zgodovinah.«

»Enciklopedija je zelo obsežen projekt. Prvotno načrtovani obseg je bil 1,5 milijona besed, zdaj se že približuje dvema milijonoma in to bo tudi daleč najobsežnejše referenčno delo za slovansko jezikoslovje, ki je bilo kdajkoli sestavljeno v kateremkoli jeziku. Brez podpore in infrastrukture, ki sta na voljo pri Brillu, takega projekta ne bi bilo mogoče izvesti. Vsekakor je to izjemna priložnost, da za sabo pustim smiselno in uporabno zapuščino, ki bo pomagala novim generacijam študentov slovanskih jezikov in splošnim jezikoslovcem. Na voljo bodo imeli zanesljivo referenčno delo, ki bo tudi širši javnosti predstavilo najcelovitejšo zbirko informacij o slovanski jezikovni družini.«

Izjemno obsežna Enciklopedija slovanskih jezikov in lingvistike, ki še nastaja, bo v tiskani obliki izšla prihodnje leto v več delih. Za zdaj je dostopna na spletu oziroma prek elektronskih zbirk v Narodni in univerzitetni knjižnici.

Močna zastopanost raziskovalcev iz Slovenije

»Imam odlično uredniško ekipo, vključno z izjemno nadarjeno tehnično urednico Marijo Mitovo, ki naša počečkana besedila spremeni v zgleadne tiskane publikacije, ter uveljavljeno ameriško jezikoslovko slavistko Lenore A. Grenoble, ki se nam je pridružila kot sourednica leta 2020. Zelo pomemben uredniški član je Mladen Uhlak, specialist za ruski jezik in jezikoslovje na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Sprva se nam je pridružil kot avtor, skupaj s soavtorico Andrejo Žele, nato pa je leta 2020 postal tudi urednik. Profesor Uhlak je bil nepogrešljiv pri pritegnitvi avtorjev iz Rusije, Ukrajine, Slovenije, Bosne in Hercegovine ter od drugod, kjer ima živ stik s številnimi uglednimi slavisti. Naši avtorji vključujejo skoraj vse vodilne slavistične jezikoslovce v slovanskih državah in tudi iz drugih evropskih držav, Severne Amerike in celo nekatere iz Japonske, Kitajske in Južne Afrike. Posebno ponosen sem na močno zastopanost raziskovalcev iz Slovenije, med katerimi so Kozma Ahačič, Nataša Gliha Komac, Robert Grošelj, Tjaša Jakop, Marko Jesenšek, Janoš Ježovnik, Peter Jurgec, Domen Krvina, Matej Meterc, Majda Merše, Matic Pavlič, Emilija Neškoska, Andrej Perdih, Donald Reindl, Marko Snoj, Rok Stergar, Mladen Uhlak, Peter Weiss, Andreja Žele; prav tako so zastopani mednarodno uveljavljeni tuji slovenisti, kot so Vrinda Chidambaram iz ZDA, Jelena Konicka iz Litve, ter poleg mene še Grant Lundberg iz ZDA.«

O slovenščini in po slovensko tudi na Japonskem

Dr. Greenberg posebej poudarja, da vlogo, ki jo je pred štirimi leti prevzel s priznanjem ambasador znanosti, jemlje resno in odgovorno. »Zadovoljen sem vsakokrat, ko lahko opravljam ambasadorsko poslanstvo, na primer lani, ko sem bil na Japonskem kot štipendist Slovansko-evrazijskega raziskovalnega centra na Univerzi na Hokaidu. Leta 2018 sem bil gostujoči predavatelj v Tokiu in Saporu, lani pa sem imel priložnost predavati tudi v Kjotu, na Okinavi ter spet v Tokiu in Saporu, kjer sem predstavil slovenščino v okviru najrazličnejših tem. Na primer v Tokiu sem govoril o razvoju naglasnih sistemov, o pristopih k prilagoditvi pisav v črnogorščini in prekmurščini pa na univerzi Rjukju na otoku Okinava. Naj omenim še to, da je bil moj gostitelj na Japonskem direktor Centra dr. Motoki Nomači, ki odlično govori slovensko in je bil tako kot jaz nekaj let prej udeleženec Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.«

Spoštovanje različnosti in sobivanje

»Razočaran in zaskrbljen sem, ko opažam, kako postaja svet, ki me tako fascinira, predvsem vzhodni del srednje Evrope, razdrobljen zaradi nacionalizmov, rasizma in etničnega sovraštva. In žalosti me, da tudi moja lastno državo prizadevajo podobni problemi,« razmišlja sogovornik, ki si z vsemi svojimi aktivnostmi prizadeva za »humanost, razumevanje različnih jezikov, kultur, spoštovanje različnosti, sobivanje« ...

»Med razlogi, da sem se začel zanimati za južno vejo slovanskih jezikov, je bilo, poleg poroke v slovensko družino, dejstvo, da obstaja živahno področje raziskav o jezikovnem stiku zaradi večstoletnega medsebojnega vpliva slovanskih in neslovanskih jezikov. V stroki ju imenujemo balkanska jezikovna zveza in habsburška jezikovna zveza, o čemer lahko berete v Enciklopediji. Ti jezikovni območji sta nastali zaradi stoletij večjezičnosti in tudi zaradi tega, ker so ljudje iz različnih etničnih skupnosti med seboj sodelovali, se poročali. Enonacionalne in enojezične države so v tem kontekstu dokaj nov pojav, ki je nastal v 19. stoletju.«

Širše je verjetno manj znano, a zanimivo, da dr. Greenberg odlično obvlada tudi črnogorski jezik. V tem jeziku lahko predava, piše znanstvene, strokovne, poljudne prispevke in s svojimi tehnimi razpravami podpira črnogorsko civilno družbeno gibanje, ki je povezano s prizadevanji in raziskavami Fakultete za črnogorski jezik in književnost na Cetinju (FCJK). Tam je tudi vedno zelen predavatelj oziroma aktivni udeleženec mednarodnih znanstvenih srečanj o črnogorskem jeziku in književnosti. Pravi, da je bilo njegovo zanimanje za črnogorski jezik na začetku »čisto jezikoslovne narave«, ker je zaznaval veliko zanimivih arhaičnih prvin »organskih« narečij; tako kot v slovenščini, se, na primer, v določenih govorih govori »česa« namesto »čega«. Pri tem dodaja, da »najbrž ni treba posebej poudarjati, kako rad podpiram manjše skupnosti, ki jih večje ogrožajo. Podpiram jih tudi zaradi tega, ker se tako profesorji kot študenti na tej, pomembni cetinjski fakulteti, zavzemajo za tolerantno in integrirano družbo, ki ceni večkulturno dediščino tako v Črni gori kot na Balkanu. Upam, da bo njihova vizija kljub izjemno velikim oviram, na koncu prevladala in prinesla mirno, uspešno in etnično harmonično prihodnost v regiji,« pravi dr. Greenberg.

Američan je slovenščino usvojil, ko je na češki Karlovi univerzi v Pragi spoznal Marto, bodočo ženo.

Ogrožena humanistika in družboslovje

»Ko sem razmišljal o privilegijih, ki sem jih bil deležen kot študent na Kalifornijski univerzi v Los Angelesu, sem se zavedel, da bom, ko bom imel priložnost oblikovati akademski oddelek na Univerzi v Kansasu, poskušal vzpostaviti oddelek, podoben tistemu, na katerem sem študiral na UCLA. Mislim, da sem bil z odličnimi kolegi pri tem uspešen nekaj let. Kljub temu sem pozneje, leta 2010, ugotovil, da se javne univerze, kot je moja, hitro preoblikujejo po modelu zasebnih korporacij. Programi humanistike in družboslovja so postajali degradirani in prikrajšani za finančne vire. Kot odgovor tem trendom sem z razsvetljenim dekanom sodeloval pri gradnji nove strukture za jezikoslovne oddelke, ki so bili tradicionalno organizirani kot fevdalne posesti, ranljive za pljenje administrativnih gospodarjev ...«

»Leta 2015 sem postal direktor nove ustanove, ki je vse jezikovne oddelke združila v Šolo jezikov, literatur in kultur, ki je tako v Kansasu kot na nacionalni ravni dokazovala, da je jezikovno izobraževanje v 21. stoletju bistvenega pomena za izobraževanje. Dokazali smo tudi, da je država Kansas ravnala modro, ko je še naprej vlagala v jezikovno izobrazbo. Vendar so si mnogi kolegi želeli nazaj v fevdalizacijo, univerzitetna uprava in državni voditelji pa so se odločili za pospešitev razgradnje humanistike in družboslovja na univerzi. Leta 2019 je bila pod pretvezo varčevanja in težav s proračunom zaprta Šola jezikov, literatur in kultur in jezikoslovni oddelki so bili znova razdeljeni. Tako sem po dvajsetih letih različnih administrativnih vlog postal profesor brez administrativnega portfelja, kar je bilo zame tudi veliko olajšanje.«

Več iz te teme:

[MARC L. GREENBERG](#)[SLOVENŠČINA](#)[JEZIKOSLOVJE](#)[ZNANOST](#)[RAZISKAVA](#)

Naročite se na e-novice iz znanosti:

E-poštni naslov

Komentarji:

Na voljo imate še 1000 znakov.